

ՀԱՄԱԿԱՐԳՆԵՐ ԳԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳՆԵՐ ԳՐԱԳԱՐԱՆ

ԳՅԴ ԵՍԿ 07թ

«Ազգ եւ ժառանգություն»
Համահայկական
երիտասարդական
գիտաժողով

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն
Ստեփանակերտ
սեպտեմբեր 26-30, 2006թ.

ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի նախարարություն
ԼՂՀ կրթության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարություն
ՀՀ «Երիտասարդական միջոցառումների կազմակերպման
կենտրոն» ՊՈԱԿ
ԼՂՀ մշակույթի եւ երիտասարդության պալատ

«Ազգ եւ ժառանգություն»
համահայկական
երիտասարդական
գիտաժողով

Սեպտեմբեր 26-30 2006 թ.
Ստեփանակերտ

Գիտաժողովը նվիրվում է Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության
հռչակման 15-ամյակին

Խմբագրական խորհուրդ

Ս. Խանյան - քանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
գիտության վաստակավոր գործիչ

Վ. Բալայան- պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Ա. Մխիթարյան – հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր

Շ. Ասրյան- տնտեսագիտության ամբիոնի դասախոս

Լ. Բեգլարյան- տնտեսագիտության ամբիոնի դասախոս

Գրքում զետեղված են սեպտեմբերի 26-30-ը տեղի ունեցած
Համահայկական երիտասարդական գիտաժողովի զեկուցումները

համակարգի գործուն շերտի բառեր են, ուստի և այն նորաբանություններ չեն:

Եթե լեզուն նոր է կազմավորված և նրա բառապաշարի օտարաբանությունները ճանաչելի են, ապա այդպիսի լեզվի վիճակը այնքան էլ նախանձելի չէ. երբեմն բառապաշարի մեջ սեփականը ճանաչելու շատ քիչ բան կարող է մնալ:

Ժամանակակից հայերենի բառապաշարի համալրման գործուն կարևոր նշանակություն ունի հատկապես հայերենի գոյության պատմական նախորդ շրջանների լեզուներից կատարված փոխառությունները: Այս տեսակետից գրական աշխարհաբարը պատկանում է աշխարհի բացառիկ լեզուների շարքին, այն առումով, որ անհրաժեշտության դեպքում կարող է փոխառություն կատարել գրաբարից, միջին հայերենից, ժողովրդախոսակցական լեզվից, բարբառներից, արևմտահայերենից: Վերցնենք գրաբարյան պարետ, ռումբ, ական..., արևմտահայ ինքնաշարժ, հանրախանութ, աղջնակ, աղու «քաղցր», սառնաշաքար..., ժողովրդախոսակցական՝ մրմուռ, մարմանդ, կռանալ..., բարբառային գետնանուշ, տհալ, չնուշկ, դահուկ, կոլուլակ...

Այսպիսով, փոխառությունները ամրանալով լեզվի մեջ, ոչ միայն հարստացնում են վերջինիս բառապաշարը, համալրում այն նոր հասկացություններով, այլև նորանոր բառերի կազմավորման հիմք են հանդիսանում:

Ազգային ինքնության և համազգային միասնականության ողջամտության պահպանման երաշխիքը անաղարտ լեզու ունենալն է: Լեզու չավագույնս կատարելագործված, արժանի բոլոր տեսակի մրցակցության: Միայն այս կերպ ազգը կարող է հարատևել և պահպանել իր ինքնությունը:

Պայանե Բարսեղյան

ԵՊԳ

Կրթական բարեփոխումներ. միջազգային ինտեգրման եւս մեկ քայլ

Հայ ժողովուրդը դարեր շարունակ կարողացել է պահպանել իր ինքնությունը և առաջ շարժվել ի շնորհիվ բազմադարյա մշակույթի՝ ինչպես գրավոր, այնպես էլ բանավոր:

Կրթությունը եղել է այն հզոր զենքը, որի օգնությամբ հայ ժողովուրդը դարեր շարունակ եւ հարատեւել է եւ պայքարել է թշնամիների դեմ: Որքան կրթված է ազգը, նույնքան զարգացման մեծ հնարավորություններ կունենա: Խորհրդային Միության օրոք կրթության հիմնական նպատակն էր, որքան հնարավոր է շատ գիտելիքներ տալ սովորողին, ուսանողին:

ԽՍՀՄ-ում ժամանակ ուսանողը հնարավորություն ուներ պրակտիկան անցկացնել խորհրդային որեւէ հանրապետություն րու- հում կամ գիտական այլ հաստատությունում: Տասնհինգ խորհրդային հանրապետությունների կրթության վարչությունները տալիս էին այդ հնարավորությունը, բայց ահա խորհրդային ժամանակաշրջանում ուսանողների շարժունակությունը ավելի դանդաղացավ և դժվարացավ, որը պայմանավորված էր կրթական համակարգերի ոչ համապատաս- խան և բավականին տարբեր վիճակով:

ԽՍՀՄ փլուզումից հետո յուրաքանչյուր երկիր սկսեց հիմ կրթական համակարգի հիմքի վրա զարգացնել սեփական ազգային դարոցը: Չնայած այս ամենին, դեռևս կրթող ուսուցչի և ուսանողի միջև նկատվում է գոյություն ունի զգալի անջրպետ: Կարծիք է ստեղծվում, որ ուսանողը պասիվ է, կատարում է զուտ կուտակման ակունուկիատիվ գործողություն, համարյա չիրականացնելով անհատական հետազո- տություն, հիմնվում է արդեն իսկ ասված կամ գրված նյութի, դասախոսության վրա:

Եվ ահա տեսնելով անհամեմատ մեծ տարբերություն խորհրդային և արևմտյան կրթական համակարգերի միջև Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարությունը փորձ կատարեց համակարգել և դուրս բերել մի ընդհանուր բանաձև, համաձայն որի, կրթության պրոցեսը կդառնա համեմատաբար կամ մասնակիորեն բարդ, բայց արդյունավետ և ավելի անձնակենտրոն:

Քանի որ 21-րդ դարում անձի շահերն ու իրավունքներն են դիտվում առաջնահերթություն, բայց կատարվեց խթանել կրթական համակարգերի դյուրընթեռնելիությունը և շարժունակությունը:

ՀՀ բնակչության 90% կրթություն ունի: ՀՀ ազգաբնակչությունը համարվում է նախկին խորհրդային երկրներից ամենակրթված և գրագետ հասարակություն ունեցող պետություններից մեկը: Բայց միաժամանակ ՀՀ-ում շատ մեծ թվով գործազրկություն է նկատվում: Ո՞րն է պաճառը, զուգե մասնագիտության ոչ ճիշտ ընտրությունը կամ մասնագետի գիտելիքների որակը:

Բուհում հիմնականում ստանալով տեսական գիտելիքներ՝ ուսանողները հնարավորություն չունեն այն պրակտիկ աշխատանքում արդյունավետ կիրառել:

Որպեսզի վերացվեն կամ զոնե փոքրագույնի հասցվեն այս ցուցանիշները, ՀՀ ԿԳՆ-ը քայլեր ձեռնարկեց միանալ միջազգային կրթական բարեփոխումներ իրականացնող այնպիսի միջազգային գործընթացի, ինչպիսին է Բոլոնիայի գործընթացը:

Բոլոնիայի գործընթացը սկսվել է 1999թ.-ին, երբ 29 երկրների ԿԳՆ-երի ներկայացուցիչներն ընդունեցին մի հռչակագիր, համաձայն որի, մինչև 2010թ. անդամ պետությունները պետք է ստեղծեն եվրոպական Բարձրագույն կրթության Տարածք (EHEA):

Այս նորությունը նոր կրթական համաեվրոպական տարածք ստեղծելու զաղափարը, աստիճանաբար նորանոր երկրներ գրավեց, և կրթական բարեփոխումներ իրականացնող երկրների թիվը ավելացավ՝ 29-ից հասնելով 45-ի: 1999 թ.-ին Բոլոնիայում հանդիպման ժամանակ մասնակից պետությունները որոշեցին յուրաքանչյուր 2 տարին մեկ հանդիպել, քննարկել կատարված բարեփոխումները և նախագծել գալիք 2 տարիների գործողությունների պլանը: Հանդիպումները տեղի ունեցան Բոլոնիայում 1999թ.-ին, Պրահայում 2001թ.-ին, Բեռլինում 2003թ.-ին և 2005-ին Բերգենում:

Բերգենում կայացած հանդիպման ժամանակ 40 ամյա մ պետությունների շարքը համալրվեց ևս 5 պետություններով, որոնց թվում էր նաև Հայաստանի Հանրապետությունը:

Միանալով Բոլոնիայի Գործընթացին Հայաստանի հանրապե- տության ԿԳՆ-ը ստանձնեց մինչև 2010թ. իրականացնել 10 կետից բաղկացած Բոլոնիայի հռչակագրի պայմանները, և այսպիսով ՀՀ կրթա- կան համակարգը մոտեցնել համաշխարհային կրթական համակարգին:

Ըստ Բոլոնիայի հռչակագրի Հայաստանի հանրապետության կրթական համակարգը պարտավորվում է.

1. ընդունել դյուրընթեռնելի և համեմատելի որակավորումների համակարգ
2. անցնել բարձրագույն կրթության երկաստիճան համակարգի
3. հիմնել կրեդիտների ընդհանուր համակարգ (ECTS)
4. նպաստել միջազգային շարժունակությանը
5. Աջակցել եվրոպական համագործակցությանը որակի գնահատման ասպարեզում

6. Աջակցել եվրոպական չափանութայն ներդրմանը բարձրագույն կրթության ասպարեզում, ներմուծել համատեղ ծրագրեր
7. ներմուծել հարատև ուսումնառություն (Life Long Learning)
8. խթանել բուհ-ուսանող փոխազդեցություն
9. նպաստել ԵԲԿՏ գրավչությանը
10. ընդունել դոկտորական ծրագիրը (ասպիրանտուրան) որպես Բոլոնիայի 3-րդ աստիճան, ներդաշնակել ԵԲԿՏ և ԵՅՏ:

Արդեն իսկ սկսվել և ուժեղ թափով առաջ է ընթանում այս գործընթացը: Հայաստանի մի շարք բուհեր որդեգրել են բարեփոխումների ուղիները, և նրանցից յուրաքանչյուրն աշխատում է որքան հնարավոր է օպտիմալ կեդավով իրականացնել Բոլոնիայի հռչակագրում ամրագրված կետերը:

Սակայն, շատ հաճախ մտավախություն է առաջ գալիս հայ մասնագետների մոտ, թե, արդյոք ընդունելով և կիրառելով եվրոպական չափանիշներով առաջ ընթացող գործընթացի պայմանները, մենք չե՞նք վտանգում մեր ազգային դպրոցի որդեգրած և արդեն ավանդույթ դարձած կրթական արժեքները: Եվ ավելացնելով, որ եվրոպականացնելով կրթությունը, մենք կկորցնենք մեր ազգային յուրահատուկ ինքնությունը:

Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել մի շատ կարևոր փաստ, որ Բոլոնիայի գործընթացը փորձում է հավասարակշռություն և փոխհամաձայնեցում գտնել բազմազանության և միանմանության միջև, այսինքն զարգանալ, պահպանելով ազգային լավը, ստեղծել համընդհանուրին համապատասխանող կրթական համակարգ:

Լուսինե Ղարախանյան
ԱրՊԳ

Հոգեբանական ստերեոտիպ *(հետազոտության փորձ)*

«Ստերեոտիպ» հասկացությունն առաջին անգամ օգտագործել է Ուոլտեր Լիպմանը իր «Հասարակական կարծիք» գրքում: «Ստերեոտիպ» հասկացության բացահայտման գործում մեծ դեր են ունեցել Գ. Օլպորտը, Է. Արոնսոնը, Ռ. Բրաունը, Քեթթելը, Այզենկը, Ուզմանեն և այլն: Ժամանակակից հոգեբանական գրականության մեջ «ստերեոտիպ» հասկացությունն ունի տարաբնույթ սահմանումներ:

Ֆորմատ 84x60/8, ծավալը՝ 10.5 տպագրական մամուլ,
տպաքանակը՝ 300, թուղթ՝ օֆսեթ:
Տպագրությունը՝ «ՊՈԼԻԳՐԱՖ» ՓԲԸ
*Ստեփանակերտ, Վ.Սամիկոնյանի փող., 21,
հեռ 4-89-96, 4-89-97, 4-89-98,*

